

Phương pháp nâng cao hiệu quả biểu diễn Piano của sinh viên Trường Đại học Khánh Hòa

Trần Hữu Nhật Hoàng*

*ThS. Trường Đại học Khánh Hòa

Received: 12/01/2023; Accepted: 18/01/2023; Published: 31/01/2023

Abstract: The specialized performance level of the piano is assessed through the specific criteria such as the right technique combined with appropriate practice exercises. In addition, applying positive methods in teaching piano to learners such as processing the works, using pedals, and feeling nuances by independent thinking as intended by the author intention with exquisite expression in one's own style on the piano helps achieve high effects in performance.

Keywords: Method, process, nuance, independent thinking, efficient.

1. Dẫn nhập

Trong giảng dạy, ngoài việc xác định các kỹ thuật phù hợp với từng người học để thay đổi linh hoạt về kỹ thuật theo cấu tạo của tay giảng viên (GV) còn vận dụng những biện pháp mới và tích cực trong dạy đàn piano cho người học như phương pháp xử lý tác phẩm, sử dụng pedal, cảm nhận sắc thái bằng tư duy độc lập, thể hiện theo phong cách riêng của mình thông qua gợi ý của GV nhằm nâng cao hiệu quả biểu diễn. Chính sự chú trọng phát triển những biện pháp này giúp sinh viên (SV) hoàn thiện các kỹ thuật cơ bản tiến đến các kỹ thuật phức tạp thể hiện trong biểu diễn các tác phẩm. Rõ ràng sự tương tác giữa người dạy và người học không những được phát huy một cách tích cực mà còn tạo sự hưng phấn cho người biểu diễn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng dạy và học đàn Piano ở Trường Đại học Khánh Hòa

Những năm gần đây, khi nguồn học viên tại Trường Đại học Khánh Hòa về chuyên ngành Piano chủ yếu là hệ cao đẳng nên chất lượng đầu vào của SV vẫn chưa thực sự đồng đều. Hơn nữa, dù người học có tiếp xúc với bộ môn Âm nhạc ở những môi trường không chuyên nghiệp thì việc nghe âm thanh chuẩn của các tác phẩm không lời vẫn còn nhiều hạn chế. Bên cạnh đó, do trình độ trình tấu chuyên ngành của người học được đánh giá qua những tiêu chí mang tính đặc thù của bộ môn này thường được đánh giá qua khả năng trình bày tác phẩm dựa trên yếu tố kỹ thuật cơ bản. Các yếu tố khác như khả năng biểu cảm âm nhạc, xử lý tác phẩm thể hiện năng khiếu của từng cá nhân hầu như phụ thuộc vào hướng dẫn của GV nên SV bị hạn chế trong sự trình tấu với sự tinh

tế riêng của mình.

Vì vậy, để truyền tải ý tưởng và màu sắc của tác phẩm một cách hoàn hảo nhất có thể, người biểu diễn phải trang bị kỹ năng xử lý tác phẩm. Bên cạnh đó, GV cần hướng dẫn cho SV hình thành tư duy âm nhạc trừu tượng, biết chăm chú và lắng nghe tiếng đàn, biết xây dựng hình tượng âm nhạc.

Ngoài các yêu cầu về cường độ thường gặp thì chủ yếu là yêu cầu người học phân biệt được tính chất của các ký hiệu và cách tạo ra âm thanh đúng với yêu cầu của các ký hiệu đó. Về cơ bản, tại thời điểm đầu ngón tay tiếp xúc với mặt phím đàn, người học cần được hướng dẫn dùng lực như thế nào cùng với việc sử dụng pedal tạo hiệu ứng tinh tế trong việc thể hiện tác phẩm.

Trong giảng dạy piano, ngoài việc xác định các kỹ thuật phù hợp với từng đối tượng SV để thay đổi linh hoạt về kỹ thuật theo cấu tạo của tay GV còn vận dụng những biện pháp mới và tích cực như phương pháp xử lý tác phẩm, sử dụng pedal, cảm nhận sắc thái bằng tư duy độc lập, thể hiện theo phong cách riêng của mình nhằm nâng cao hiệu quả biểu diễn. Chính sự chú trọng phát triển những biện pháp này giúp SV hoàn thiện các kỹ thuật cơ bản tiến đến các kỹ thuật phức tạp thể hiện trong biểu diễn các tác phẩm. Do vậy, sự tương tác giữa người dạy và người học không những được phát huy một cách tích cực mà còn tạo sự hưng phấn cho người biểu diễn.

Nghệ thuật biểu diễn là một trong những yếu tố quyết định sự thành công của bộ môn nghệ thuật. Vì vậy, bên cạnh việc kích thích sự đam mê của môn học qua các buổi biểu diễn, SV cần phát huy được tính sáng tạo và tự tìm phong cách riêng theo cá tính của mình để truyền tải sự tinh tế và độc đáo qua âm

thanh của đàn Piano. Vận dụng phương pháp xử lý tác phẩm, phương pháp sử dụng pedal trong tác phẩm và phương pháp cảm nhận sắc thái bằng tư duy độc lập là cầu nối giữa niềm đam mê thích thú và truyền cảm âm nhạc của những tác phẩm nhạc không lời đến với cảm nhận của thính giả là yêu cầu tiên quyết của nghệ thuật âm thanh.

2.2. Phương pháp nâng cao hiệu quả biểu diễn piano của SV Trường Đại học Khánh Hòa

2.2.1. Phương pháp xử lý tác phẩm

Âm thanh và tiết tấu chính là sự sắp đặt nghệ thuật của âm nhạc. Vì vậy, muốn làm chủ được kiến trúc tác phẩm cần phải có đôi tai “lành nghề” để điều khiển đôi tay tạo ra âm thanh trên đàn qua cảm nhận sắc thái một tác phẩm. Tìm hiểu tác phẩm âm nhạc và nắm bắt thể giới âm thanh của tác giả để sử dụng các giai điệu, hòa thanh, tiết tấu, kỹ thuật phức điệu nhằm truyền tải các thông điệp âm nhạc một cách hiệu quả thì người biểu diễn nên nghe trước tác phẩm mình biểu diễn cho đến khi mình đã nắm chắc bài.

Kỹ thuật sẽ được cải thiện tốt nhất khi người chơi đàn thực hiện tốc độ đánh đàn một cách chính xác. Khi trình tấu ở tốc độ chậm, người chơi hoàn toàn có thể thư giãn. Tuy nhiên, ở tốc độ nhanh càng cần phải chú ý luyện tập cẩn thận, không vội vàng và phải đúng với yêu cầu tốc độ của tác phẩm. Tốc độ của tác phẩm đòi hỏi người chơi phải thực sự nắm vững các kỹ thuật, xử lý một cách chủ động ở những chỗ khó. Các yêu cầu về cường độ đặt ra cho người học sự phân biệt được giữa tính chất của các ký hiệu và cách tạo ra âm thanh đúng với yêu cầu của các ký hiệu đó. Về cơ bản, tại thời điểm đầu ngón tay của người biểu diễn tiếp xúc với mặt phím đàn, GV cần hướng dẫn việc dùng lực như thế nào và bao nhiêu để đủ và đúng với yêu cầu về cường độ lực đó.

Ngoài sự linh hoạt về kỹ thuật, sự cải thiện về phong cách tự tin thể hiện tác phẩm của SV thông qua sự hướng dẫn, gợi ý thích hợp, các GV cũng khẳng định rằng tư duy phân tích câu, đoạn và bố cục của một tác phẩm không còn là hạn chế lớn đối với người học. Biết tự phân câu để luyện tập từng tay riêng, kết hợp các đoạn của tác phẩm và nắm bắt được bố cục đồng thời xử lý tốt các phần chuyển đoạn để hoàn thiện tác phẩm một cách hoàn hảo là yêu cầu rất quan trọng trong xử lý tác phẩm. Việc thay đổi cách dạy và học mang tính tương tác cao, chủ động không rập khuôn giúp xử lý tác phẩm ngày càng hiệu quả phải được thể hiện rõ qua từng tiết học sẽ đem lại hiệu quả nhất định cho khả năng trình tấu của SV sau này.

Để thể hiện một tác phẩm hiệu quả, người biểu diễn phải đưa âm thanh chạm vào trí tưởng tượng và trái tim đam mê của mình khi chạm tay vào phím đàn. Tất cả các thủ thuật ấy chính là kỹ năng xử lý tác phẩm.

2.2.2. Phương pháp sử dụng Pedal trong tác phẩm

Pedal là một bộ phận không thể thiếu trên chiếc đàn Piano và đóng một phần quan trọng trong việc xử lý tác phẩm. Khi người học bước đầu tìm hiểu và thực hành với Pedal, GV phải mô tả về chức năng chính của Pedal và những tác động của nó lên âm thanh của đàn. Sau đó, SV sẽ được thực hành Pedal cùng một âm với kiểu nhấn Pedal sau, nghĩa là ngay sau khi ngón tay bấm xuống phím đàn và âm thanh vang lên thì nhấn Pedal. Bước đầu làm quen với cách sử dụng Pedal, hiểu được chức năng và tác dụng của Pedal khi tác động lên tiếng đàn, thể hiện tác phẩm với tinh thần thoải mái, sự tập trung và lòng đam mê.

Ngoài ra, người học nên được hướng dẫn động tác nhấn Pedal một cách cụ thể qua từng bước chuyển động của bàn chân khi nhấn xuống và nhấc lên. Động tác gồng chân và nhấn Pedal quá chặt hoặc khi nhả Pedal lại nhấc bàn chân quá cao là những chuyển động không cần thiết. GV nên cho người học luyện tập các bước nhấn và nhả Pedal bắt đầu từ các kiểu Pedal $\frac{1}{2}$ và $\frac{1}{4}$ hay còn gọi là Pedal “nông” Pedal không “đầy đủ” trong một thời gian nhất định để SV quen với kiểu nhấn này, sau đó mới thực hành kiểu Pedal “sâu”. Những bước làm quen với Pedal đầu tiên này sẽ đặt nền móng cho việc sử dụng Pedal như là một trong những kỹ thuật quan trọng để thể hiện các yếu tố về nghệ thuật có trong các tác phẩm lớn và qui mô hơn khi học những năm tiếp theo và tạo thành thói quen sử dụng Pedal một cách thành thục trong biểu diễn.

“Sử dụng pedal dành cho các tác phẩm thời kỳ Lãng mạn, Ấn tượng và Hiện đại là phức tạp cần phải có sự nghiên cứu tỉ mỉ. Tóm lại, sử dụng pedal trong nghệ thuật biểu diễn Piano cần phải dựa trên kinh nghiệm và quan điểm nghệ thuật của bản thân trong khi phải tính đến hiệu quả âm thanh, tính chất tác phẩm, trường phái âm nhạc và đặc biệt là sự kiểm soát của tai nghe để quyết định sử dụng pedal ở đâu và như thế nào.” [1,58]. Hiểu được cách sử dụng Pedal, hiểu được chức năng và tác dụng của Pedal khi tác động lên tiếng đàn thì người biểu diễn có thể thể hiện tác phẩm với tinh thần thoải mái, sự tập trung lòng đam mê và với tốc độ phù hợp.

2.2.3. Cảm nhận sắc thái bằng tư duy độc lập

Trong quá trình học chuyên ngành Piano, người

học gặp rất nhiều yêu cầu khác nhau về sắc thái ở mỗi tác phẩm. Do vậy, SV không thể rập khuôn nhịp độ, cường độ của tác phẩm theo định hướng của người khác mà phải tự nâng cao cảm nhận sắc thái của tác phẩm bằng tư duy độc lập của mình. Để thực hiện được yêu cầu này, song song với việc học môn nhạc lý cơ bản, GV chuyên ngành cần quan tâm và hướng dẫn cho SV qua từng tác phẩm để SV hiểu được những đòi hỏi về nghệ thuật trong tác phẩm đang luyện tập để đạt được trạng thái tự do truyền tải ý tưởng, màu sắc của tác phẩm qua cảm âm độc lập chứ không phải bắt chước cho giống tiếng đàn của ai đó.

Một trong những vấn đề mà GV cần làm việc với SV ngay từ những năm đầu tiên là sắc thái trong tác phẩm và tiếng đàn. Để thể hiện được sắc thái trong tác phẩm, ngoài việc hiểu và thực hiện đúng những yêu cầu về sắc thái mà tác giả quy định trong tác phẩm, người biểu diễn cần chú ý đến chính sắc thái trong tiếng đàn của mình. “Tiếng đàn của mỗi người chơi phụ thuộc vào rất nhiều yếu tố như kỹ thuật, cấu tạo ngón tay, cổ tay, cánh tay, vai, tính cách ...”. Giảng dạy Piano mang tính chuyên nghiệp còn đòi hỏi người học phải có khả năng tự nghe được chính âm thanh của mình tạo ra một cách chăm chú, từ đó mới có thể biết điều chỉnh sắc thái trong tiếng đàn..

Ngoài ra, để tìm ra các mối liên quan của các ý tưởng âm nhạc và có thể nhấn mạnh sự tương phản cho các chi tiết của toàn bộ tác phẩm, người học phải được hướng dẫn thường xuyên hình thành tư duy âm nhạc trừu tượng, biết chăm chú và lắng nghe tiếng đàn, biết xây dựng hình tượng âm nhạc. Bước đầu làm quen với cách sử dụng Pedal, hiểu được chức năng và tác dụng của Pedal khi tác động lên tiếng đàn, thể hiện tác phẩm với tinh thần thoải mái, sự tập trung, lòng đam mê và với tốc độ phù hợp.

Hình tượng âm nhạc và tư duy tình cảm là những yếu tố không thể thiếu trong quá trình giảng dạy cho SV. Những bước làm quen đầu tiên với tác phẩm sẽ ảnh hưởng không nhỏ đến cả quá trình luyện tập lẫn hiệu quả khi biểu diễn tác phẩm ấy. Vì vậy, khi bắt đầu quá trình tập bài mới, GV cần truyền đạt cho SV không những về yếu tố chuyên môn mà còn về ý nghĩa, nội dung của tác phẩm. Sau đó, xuyên suốt quá trình luyện tập, GV nên hướng dẫn cho SV liên tưởng về những hình ảnh, những âm thanh để từ đó SV dễ dàng thể hiện cảm xúc qua tiếng đàn. Ngoài ra, người học cũng nên được khuyến khích để thể hiện phong cách cá nhân thông qua tác phẩm.

Việc truyền đạt cho người học về hình tượng âm

nhạc trong tác phẩm đang luyện tập sẽ gợi mở được khả năng biểu hiện cảm xúc qua âm thanh lẫn ngôn ngữ cơ thể và qua đó khuyến khích người học thể hiện tác phẩm theo cảm nhận của bản thân. GV đóng vai trò điều tiết những cảm xúc ấy một cách hợp lý để không đi lệch với nội dung, hình tượng âm nhạc mà tác giả muốn xây dựng nhưng vẫn giữ được những màu sắc riêng mà SV đang thực hiện. Mỗi tác phẩm sẽ mang một hình ảnh, nội dung khác nhau mà tác giả đã tạo nên và GV cần giải thích rõ vai trò của người biểu diễn là truyền tải những nội dung, tình cảm ấy đến người nghe nhằm tạo được sự đồng điệu trong cảm nhận của cả ba đối tượng là: tác giả, người biểu diễn và khán thính giả. Tư duy tình cảm của người biểu diễn sẽ là cầu nối quan trọng nhất để đưa tác giả, tác phẩm đến gần hơn với người nghe.

3. Kết luận

Để truyền tải một tác phẩm trọn vẹn, ngoài phần xử lý kỹ thuật, biện pháp xử lý tốc độ, cao độ chính là sắc thái, là bức tranh do chính người biểu diễn vẽ nên qua đôi tay điều luyện của mình. Nếu người biểu diễn không hiểu tác phẩm thì bức tranh âm thanh chính xác với bản gốc sẽ không hoàn chỉnh hoặc người biểu diễn không hiểu được tác phẩm thì việc truyền tải sản phẩm âm thanh của mình sẽ “lẹm lỏm”. Tuy nhiên, để kiểm soát sắc thái của tiếng đàn thật chủ động, chính xác, người học phải luyện tập đúng phương pháp, đúng kỹ thuật thường xuyên cùng với khả năng biểu hiện cảm xúc qua âm thanh qua khả năng cảm nhận sắc thái bằng tư duy độc lập của mỗi người.

Tài liệu tham khảo

1. Chuan. C. Chang (1999), *Fundamental of Piano practice*, Belwin Mills Inc, Newyork.
2. Tạ Quang Đông (2013), *Một số hình thức kỹ thuật cơ bản của nghệ thuật chơi đàn Piano*, NXB Âm Nhạc Hà Nội.
3. Ames Friskin, Irwin Freundlich (1995), *Music for Sound and Expression*, Schirmer, USA.
4. Gardner, Horward (2000), *The Disciplined Mind: Beyond Facts and Standardized Tests, The K-12 Education That Every Child Deserves*, New York: Penguin Putnam.
5. Hà Mai Hương (2012), *Đàn Piano trong việc phát triển tư duy âm nhạc và cảm thụ nghệ thuật*, Website Hội Nhạc Sĩ Việt Nam (www.vnmusic.com.vn).
6. Jean Piaget (1896-1980), *Học thuyết phát triển nhận thức*, Cognitive Theory.org/piaget.htm.